

Folklór utópia

Gombos Zsófia

Nyugat-magyarországi Egyetem, Művészeti, Nevelés- és Sporttudományi
Kar

Vizuális és környezetkultúra, II. évfolyam

Bartek Péter Pál, DLA, főiskolai docens

A folklór három szervesen egymáshoz kötődő ágból tevődik össze. Körébe tartozik az anyagi kultúra, a szellemi kultúra és a népi társadalom. Ezek a mindenkori társadalmi tudat egészét jellemzik.

Vajon lehet-e a hagyományűzésnek hagyománya? Még mennyi fér a puttonyba, népi a köbön és megszorozva a csillagos éggel. A gyakorlat sajnálatos módon sokszor kézzelfogható példát ad arra, hogy hogyan válnak a tiszta tradicionális emlékek öncélúan kozmetikázott „műremekekké”. A merész ötleteket szülő, szakmaiságukban megkérdőjelezhető mesterek meredeken eltérnek a valódi értékek közvetítésétől. Ugyanis a hagyományos népművészet szabályok és szimbolikák mezsgyéjén halad, az egyszerű látványnál sokkal többet mutat. Mesél az emberről, a világról és az éltető esszenciákról. Azonban ha az állandó gyanakvásnak élnénk a teljes konzerválás csapdájába esnénk.

A népi kultúra működő mechanizmusa a ma is tetten érhető, hiszen a jelennek ugyanúgy vannak olyan sajátos elemei, melyek a későbbiekben, mint néprajzi tárgy fognak a lexikonok oldalain megjelenni. Ezek az elemek, nevezhetjük mémeknek, beépülve a hétköznapiokba válnak háztartásunk, mindennapi életünk részeivé. Ez a folyamat sokszor nem tudatos, hanem a szokások és lehetőségek alapján irányítódik, azaz a gyakran látott dolgok, amik eleinte negatív érzéseket váltanak belőlünk, habituálódnak és természetes kiegészítőinkké válnak. Így az ellentmondásból az idő életre szóló megalkuvást gyúr.

Ilyen volt például az ipari mennyiségben gyártott kegytárgyak elterjedése a népi hagyományban. Talán mondhatjuk ezek után, hogy a szakralitás útvesztője a piacra dobott konfekció áru. Az egykoron működő féltve őrzött pátosz, a színes allegóriák kiábrándító kereskedelmi termékeké váltak. Lealacsonyítva mindazt, ami az népi hitélet vérkeringésében élet.

Ugyanez történik, mikor a külföldieknek kínált „echte ungarische traditionelle Product” felíratokkal és alattuk tömegesen polcra helyezett, finoman megmunkált hungarikum portékáival találja magát szembe az ember. De az igazsághoz hozzátartozik, hogy a már említett kultúrmechanizmus is okoz meglepetéseket. Például a manapság előszeretettel alkalmazott színes virágmintás kalocsai motívum eredetileg kék, fekete és piros színekből tevődött össze, majd az iparosodás hatásaként a

gyárakban megjelenő színek hatására kezdték el palettájukat kibővíteni, amiért már indulása korában nem igen kedvelték más tájegységek.

Ebből az elgondolásból festettem meg munkám, amely dokumentál egy vélt képet, egy víziót, amelyet a jövő néprajzi múzeuma adhat majd az oda látogató számára. Szakralitásból átformálódó tárgyi kultúra a kommersz, konfekció áporodottságával fűszerezve.

Alkotási folyamat leírása:

A fent megfogalmazott koncepcióm alapján elkezdtem vázlatokat készítni. Elsőként a főbb színeket határoztam meg. A központi szín a kékfestőt idéző ultramarin és párizsi kék keveréke lett. Ennek ellensúlyozására tettem be a később a pink színű tárgyakat, a papucsot és a játék pónit. A padló döngölt föld érzetét kelti. A falakat meszes hatásúra terveztem a felülről érkező fény kiemelésében. Ennek oka az volt, hogy ez által egyfajta népi miliőt idézzon fel a látvány. A tervezéshez felhasználtam fotókat, melyeket zalaegerszegi skanzenben készítettem, megfigyeltem az épületbelsőket és a jellegzetes elrendezéseket is.

Horizontálisan irányra rendeztem a tömegeket. A tárgyak iránya egy középpontba mutatnak. Hátról megjelenik egy sötétebb tér, egyrészt az asztalon elhelyezkedő elemek kiemelése, másrészt a térelmény gazdagítása miatt. Legelső fázisban a vázlatok alapján megépítettem azt a teret, mely elhelyeztem a tárgyakat. Ezt egy általános iskolában sikerült kiviteleznem műterem hiányában. A megépített látvány elemeiből választottam ki a kép értelmezéséhez szükséges tárgyakat. Műanyag szék és crocs papucs, póni, amelyek képviselik a jelenhez szervesen hozzátartozó elemeket. A múltból emeltem ki a népi barokk asztalra helyezett agyag savanyító edényt, szenes vasalót és a Mária szobrot, melyek egy kékfestő abroszon állnak. Ezek a nagy része már konfekció termékek voltak a maguk korában is.



Triptichon elrendezést választottam, így három vászonra helyeztem az egész képet. Úgy rendeztem be, hogy a három vászon külön képként is működhessen. Ezáltal egy szakrális, hármasság kép jelentést is hordoz magában, melyre erősít az oltárszerűen megjelenő asztal is. A festésnél nagyrészt a megépített látványt használtam, mint natúra. Meghatároztam a horizontot majd ezen az enyészponton, végül mindehhez viszonyítva rajzoltam fel az elemeket. A festésnél először a középtónusokat vittem fel a felületre, majd és abból kiindulva sötétítettem, illetve világosítottam a színeket. Sötétítésre, általában magas pigment tartalmú festékeket használtam fekete helyett (párizsi kék, krapp lakk, égett umbra). Szintetikus sörtéjű lapos ecseteket választottam a kisebb felületek megoldására, a háttérfalak festéséhez lapos széles ecsetet használtam. Nehézségem adódott a fények megállapításában, ugyanis a festményen egy pontból indul a fény, viszont a beállítás már nem ezt a körülményt adja vissza. A festményen törekedtem az anyagszerűség megmutatásában.

